[illegible]. 1843. | N°. 124.

ARNHEMSCHE COURANT

De prijs dezer Courant, die geregeld *vijfmaal* 's weeks wordt uitgegeven, en wel op *Zondag*, *Dingsdag*, *Woensdag*, *Donderdag* en *Zaturdag*, is *f* 5 in de drie maanden.

DINGSDAG 27 JUNI.

De prijs der Advertentiën is, van *een* tot *vijf* regels *f* 1.00, en voor elken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen zegelregt, voor elke plaatsing.

[illegible]oe de ministers over het al of niet [illegible]epasselijke van de bepalingen der grondwet denken.

[illegible]ikwerf en van alle zijden heeft men aan ons bestuur [illegible] beginselloosheid verweten. Van de ministeriële [illegible]erismen tegen die beschuldiging, als geheel ongegrond, opgekomen. Wat het publiek beginselloosheid, zwakheid noemde, werd als de zucht onzer bewindslieden geroemd ter bevordering van het gemeen overleg. Wanneer ieder verstandige het afkeurde, dat onze ministers niet hunne eigene overtuiging volgden en liever hetgeen met die overtuiging het meest strijdig was voordroegen, dan hunne betrekking opgaven, werd dit, van de andere zijde, als een blijk hunner goede bedoelingen, som[illegible] als een bewijs hunner staatkundige bekwaam[illegible] ten hemel verheven.

Volgden de ministers werkelijk beginsels, het eerste zou w[illegible] te zijn eerbied voor de grondwet [illegible]oorden zij niet alleen geene [illegible] maar ook nimmer mede te werken tot iets, wat zij daarvoor aanzagen. Niet het gevoelen der Kamer, niet de opvatting van de meerderheid der natie, hunne eigene overtuiging alleen moest hun hierbij tot regel strekken.

Blijkt nu die eerbied, wanneer wij bij tractaten de tusschenkomst der Staten-Generaal, ook daar zien [illegible]roepen, waar de grondwet die uitsluit? Blijkt die, waar men aan vreemdelingen de bescherming onthoudt, hun door de grondwet beloofd? Blijkt die eerbied voor de grondwet, wanneer men bedieningen, welke zij *voor het leven* opdraagt aan hen, welke ze bekleeden, nog *gedurende het leven* wil ontnemen? Blijkt die eerbied, wanneer men, ondanks de bepalingen dier grondwet, de inkwartieringen ten laste van bijzondere personen [illegible]? Blijkt die, wanneer men, tegen hare be[illegible] [illegible] en uitgaven des rijks [illegible]? Blijkt die, wanneer men den Koning alleen, van wien de grondwet slechts het opper*bestuur* over de koloniën gaf, ook de *wetgeving* blijft toekennen? Blijkt die, wanneer men den regel, door de grondwet in zeer duidelijke bewoordingen gesteld, dat in *elke* provincie een geregtshof zijn zal, tot eene zeldzame uitzondering maakt?

Honderde andere voorbeelden zou men kunnen [illegible]voeren ten bewijze, dat onze ministers nog niet [illegible] verpligting begrijpen, welke het bestaan [illegible] grondwet hun oplegt. Voor hare ontwikkeling [illegible] natuurlijk nog minder zorg.

[illegible] aan het bezef ontbreekt der volstrekte [illegible]ing, welke de grondwet doet ontstaan, bleek nog eenige weken geleden duidelijk, toen de heer SCHIMMELPENNINCK, vooral tegen den [illegible] GOLTSTEIN, een ontwerp verdedigde, dat op de gronden van den minister geheel onverdedigbaar was. Welk zonderling denkbeeld de ministers omtrent de kracht der grondwet hebben, bleek bij [illegible] gelegenheid [illegible] behandelingde over het ontwerp tot [illegible], betrekkelijk wettelijke verordeningen omtrent Limburg. Bij die gelegenheid verklaarde de heer VAN GOLTSTEIN zich daartegen, dewijl de wetgevende magt niet bevoegd is, grondwettige bepalingen te schorsen. Wat voerde de minister van binnenlandsche zaken daartegen aan? Men heeft moeite het te gelooven. Wij halen dus zijne eigene woorden aan.

» Er kan geen verschil bestaan omtrent de beginselen, die aan het tegenwoordig wets-ontwerp »tot grondslag liggen. Er bestaat eene grondwet »voor het koningrijk der Nederlanden en de regering »is het geheel met den vorigen geachten spreker »eens, dat de bepalingen dier grondwet allerwege »in het koningrijk, voor zoo veel slechts eenigzins »mogelijk is, op dezelfde wijze moeten worden »toegepast; maar *die wijze van toepassing kan toch, »tot zekere mate, afhankelijk zijn van de omstandigheden.* Hier geldt de stelregel, dat het *summum »jus* soms *injuria* kan worden. De grondwet is »geen doel, maar een middel. Zij moet strekken, »om aan de ingezetenen waarborgen te geven en »eene algemeene regelmaat voor het beheer des lands »daar te stellen; maar *die waarborgen en die re»gelmaat kunnen zich wijzigen naar bijzondere »omstandigheden en behoeften.*"

De minister kent dus geene hoogere wet dan de grondwet, de zoogenaamde wet der *noodzakelijkheid*. Maar, wie ziet niet, dat, wanneer men deze erkent, elke wet ieder oogenblik gevaar loopt, hare kracht en haren invloed te verliezen, buiten werking gesteld te worden? Er kan geene noodzakelijkheid bestaan, om de voorschriften der wet te verwaarloozen. Dit zou zijn de willekeur in de plaats van het regt stellen. Wie zal beoordeelen of die noodzakelijkheid aanwezig is? Kan men deze heden om deze reden toelaten, morgen zal men het om eene andere doen. Kan men de toepassing van enkele bepalingen, op grond eener zoogenaamde noodzakelijkheid, opschorten, men kan dit van allen. Welke zekerheid bestaat er bij zulk een stelsel? Zoolang er geene volstrekte onmogelijkheid bestaat, zal immers de wet wel ten strengste opgevolgd moeten worden en is er geen geval denkbaar, waarin men haar van hare toepassing berooven mag.

Kan het bij zulk eene leer verwonderen, dat men telkens over het niet of over het gebrekkig toepassen der grondwet hoort klagen?

Buitenlandsche Berigten.

SERVIE.

Van de Turksche grenzen, 12 *juni*. Men is zeer bezorgd over nieuwere berigten uit Konstantinopel, betrekkelijk het geschil, hetwelk er tusschen de Porte en Perzië gerezen is. De oneenigheden schijnen vooreerst nog niet spoedig te zullen worden bijgelegd, daar Perzië, behalve de teruggave der bij den overval van Kerbellah geroofde schatten, het halstarrig door de Porte geweigerde afzetten van den pacha van Bagdad blijft vorderen; in welke vordering het door de Engelsche en Fransche agenten gesterkt wordt.

DUITSCHLAND.

Leipzig, 4 *juni*. Gelijk bekend is, was aan den boekhandelaar *H. Wigand* en den boekdrukker *Nies* alhier de vergunning verleend, om het ondergaan der hun bij vonnis opgelegde gevangenis-straf, wegens den druk en de verspreiding der veel besprokene » vier vragen" van *Jacoby*, tot een [illegible] te mogen, uitstellen. Intusschen hadden beiden verschillende middelen aangewend, om, langs den weg van genade, de gevangenis-straf in eene geldboete veranderd te zien. Hun verzoek, te dezer zake aan den koning gedaan, is echter van de hand gewezen, zoodat beiden nu hunne straf zullen moeten ondergaan, terwijl de schrijver, naar men weet, ter laatster instantie vrijgesproken geworden.

Van den Main, 20 *juni*. Onderscheidene bladen behelzen het berigt, dat men, binnen kort, het sluiten van een handelsverdrag te verwachten heeft, tusschen het tolverbond en de vereenigde staten van Noord-Amerika. Dit berigt mag men voor als nog als voorbarig beschouwen, daar, zoo men verneemt, de onderhandelingen afgebroken zullen blijven, totdat men zekerheid zal hebben bekomen omtrent de zending van den heer *Webster*. Aangaande het doel dezer zending schijnt men het in Washington geheel eens te zijn; er is nog slechts vraag over den persoon. De heer *Webster*, namelijk, wiens geldelijke omstandigheden, naar men weet, niet zeer gunstig zijn, verlangt eene zeer aanzienlijke toelage, hetgeen eenige moeijelijkheden veroorzaakt, die bij het vertrek der laatste post nog niet opgeheven waren. Men mag evenwel aannemen, dat de beslissing dezer vraag niet lang uitblijven zal.

PRUISSEN.

Berlijn, 19 *juni*. Eergisteren avond had in het ruimste akademie-lokaal eene hier ongehoord talrijke vergadering van meer dan 1000 studenten plaats, om te beraadslagen over eene aan den senaat te rigten petitie, welke strekken moet, om van dezen de vergunning te erlangen tot oprigting eener lees-vereeniging onder de studerenden alhier. Het doel dezer vereeniging zal meer zijn, om eene meerdere bekendheid en een vertrouwelijker omgang der muzenzonen onderling daar te stellen, dan wel om een meer wetenschappelijk oogmerk te bereiken. Bij deze gelegenheid moeten er door onderscheidene studenten beduidende en gewigtige woorden gesproken zijn geworden, die van eene meerdere, vrijere ontwikkeling des geestes getuigen.

Men verwacht, dat een groot deel der docenten tot deze vereeniging zal toetreden, en dat, op deze wijze, de eenig rigtige en bij de tegenwoordige gezelschapstoestanden eenig mogelijke verstandhouding tusschen leeraars en leerlingen zich meer en meer zal ontwikkelen.

ENGELAND.

Londen, 21 *juni*. De Engelsche fondsen, welke, bij het begin der beurs, willig waren, ten gevolge van de rijzing der Fransche fondsen, blijven bij de sluiting iets flaauwer, door sommige verkoopen. Ook de Spaansche fondsen, die aanvankelijk veel koopers vonden, blijven minder geanimeerd na het ontvangen van de berigten uit Parijs, meldende dat het fort Montjuich, benevens de steden Tarragona en Girona, zich bij de beweging aangesloten hadden. De overige fondsen hebben niets bijzonders opgeleverd.

— *O'Connell* gaat nog altijd voort met het houden van *meetings* en doen van aanspraken; de laatstgehoudene *meeting* is thans geweest te Cluren, en was zaamgesteld uit eene menigte, die op 700,000 menschen wordt begroot. Ook heeft *O'Connell* zelf te dier gelegenheid verklaard, in veertien dagen tijds het woord

tot niet minder dan twee millioen *repealers* gerigt te hebben; het slot van zijne aanspraak luidde als volgt.

»Gelooft mij, *John Bull* zal de arme *Paddy* nimmer aanvallen: *John Bull* heeft geld ter beurze geplaatst, en zou verliezen, zoo hij den oorlog aan *Paddy* wilde aandoen; van 92 zouden de geconsolideerden weldra tot op 60 vallen, en dat zou *John Bull* niet aanstaan. Ook zeg ik het u rondborstig, zij moeten toegeven, en, overtuigd, of niet van de billijkheid onzer vorderingen, zij zullen toegeven."

SPANJE.

Berigten uit Perpignan van den 16den junij en private brieven, te Parijs aangekomen, berigten, dat het fort Montjuich in handen der opstandelingen zijn zoude. De generaal-kapitein zoude zelfs de muur beklommen en den gouverneur tot de overgave van het fort genoodzaakt hebben.

— In het dagblad van Marseille, *le Sud*, dd. 19 junij, leest men hetgeen volgt:

De Spaansche gouvernements-stoomboot *Isabella II*, die aan de junta gehoorzaamt, is in den ochtend van den 18 junij uit Barcelona te Port Vendres aangekomen, aan boord hebbende den generaal-majoor *Aristizabal*, die door de junta is teruggezonden; deze is in den avond van den 15den met *Prim* en *Milans* binnen Barcelona gekomen. De kapitein-generaal, de autoriteiten en het meerendeel der bevolking waren haar te gemoet getogen. *Prim* heeft van het balkon van het stadhuis geroepen; *weg met Espartero!* welke kreet door het volk is herhaald geworden.

De brigade-generaal *Castro* was met 6 bataljons artillerie en kavallerie tegen *Zurbano* opgerukt, voor het geval, dat hij op zijnen aftogt naar Arragon wederom van rigting mogt veranderen.

Den 16den hebben al de troepen op de Rambla den eed aan de junta afgelegd; men heeft de junta aangeboden oogenblikkelijk de belastingen te betalen, welke men aan het gouvernement weigerde.

Cortinez is in zijne functiën van kapitein-generaal door de junta bevestigd geworden. *Castellon de la Plana*, *Vinaroz* en *Tortosa* hebben zich voor de beweging verklaard.

Het manifest van *Espartero* is den 13den des avonds te Madrid uitgevaardigd, na ontvangst der berigten uit Valencia. Dit staatsstuk werd dadelijk door de stad verspreid en aan de troepen der bezetting voorgelezen.

De oppositie heeft reeds den 14den in de dagbladen geantwoord. Volgens haar geeft de regent voor de openbare opinie niet te begrijpen. Hij wordt niet beschuldigd van het gezag met geweld te willen aanvaarden, maar van de Cortes te begeeren, die hem geheel toegedaan zijn en zijn regentschap vier jaren verlengen; hij wordt beschuldigd van de nieuwe Kamer dadelijk na hare bijeenkomst ontbonden te hebben, omdat zij eenen geest, in strijd met zijne geheime bedoelingen, openbaarde.

De citadel van Figueras, eene der schoonste vestingen van Europa, is door de soldaten overgegeven; de nationale garde heeft dezelve gezamenlijk met de troepen bezet. Deze plaats, welke zich op de eerste linie aan de Fransche grenzen bevindt, is gedurig ruim van leeftogt en amunitie voorzien, terwijl zij eene talrijke artillerie van alle kaliber bevat.

Cardona, eene oninneembare vesting in het midden van het prinsdom, is insgelijks door hare bezetting geleverd geworden. Dit is de eenige plaats in Katalonië, welke de Franschen gedurende den strijd der onafhankelijkheid niet ingenomen hebben; aan den voet der rots, op welke het fort gebouwd is, bevindt zich eene rijke en onuitputtelijke mijn van klipzout, welke mijn eene der voornaamste staats-inkomsten is, en die voortaan aan de kas der insurgenten zal toevloeijen.

Solsona, insgelijks eene stad met een versterkt kasteel, 30 eenige mijlen afstands van het gebergte, werd door den schoonbroeder van *Zurbano* bedwongen. Maar de mannen der beweging hebben te Cardona hulp gezocht en de opstand is gelukt. Het halve bataljon, hetwelk het kasteel bezette, heeft het voorbeeld der garnizoenen van Figueras en Cordova gevolgd.

Ten zuiden van de Mancha, aan de overzijde der Sierra Morena, heeft zich, met uitzondering van Malaga, Almeria en Grenada, geene stad in het zuidoosten des schiereilands voor de insurrectie verklaard. De afgezonderde ligging dezer drie steden belet dezelve, wegens hare geografische ligging, eenigen invloed op het overige Andalusië uit te oefenen; maar binnen derzelver muren houdt de insurrectie zich staande.

Grenada was den 10den bezet door de troepen van den generaal *Alvares*, die zijn hoofdkwartier gevestigd heeft te Pulianos, één op twee mijlen afstands van de muren gelegen dorp, en den volgenden dag zou hij den aanval beginnen. Maar de insurgenten hebben verdedigingswerken opgeworpen en worden daarin door linietroepen en door kanonniers ondersteund. De junta heeft de banier *el pendon Catolico* van *Ferdinand* en *Isabella*, eene oude vaan uit den tijd van de verovering van Grenada op de Mooren, en die sedert alleen in den onafhankelijkheidskrijg gebruikt is geworden, uit haren koker gehaald en op de Alhambra doen plaatsen.

Bijaldien de inwoners van Grenada tot eene krachtige verdediging besluiten, zal de generaal *Alvares* eenige moeite hebben dezelve te bedwingen, want hij heeft weinig volk bij zich en hem ontbreekt de zware artillerie. De regent was over zijne langzame bewegingen zeer ontevreden. Te Madrid zeide men, dat de generaal *Infante* in zijne plaats tot kapitein-generaal van Grenada benoemd en reeds derwaarts vertrokken was.

Binnenlandsche berigten.

Amsterdam, *23 junij*. Zoo wij wel onderrigt zijn, ziet heden het licht het IIde deel der *Proeven over Staatsregt en Geschiedenis* van mr. *J. J. van Hees van Berkel*, reeds gunstig bekend door zijne met de gouden medaille bekroonde prijsverhandeling *over het staatkundig stelsel van gemeenten*.

's Gravenhage, *19 junij*. Men wil, dat het ontwerp van wet, waarbij de vermindering van het getal geregtshoven tot op *vijf*, en de suppressie van eenige arrondissements-regtbanken en kantongeregten wordt voorgesteld, bij den raad van state ernstige bedenkingen ontmoet, die het waarschijnlijk maken, dat dusdanig projekt in de tegenwoordige zitting der Tweede Kamer *niet* zal worden ter tafel gebragt, weshalve men eene invoering van wijzigingen in de organisatie der regterlijke magt niet zoo spoedig hebbe te verwachten, als het oordeel van sommigen wel heeft gemeend.

's Gravenhage, *25 junij*. Bij koninklijk besluit van 14 mei jl., is Z. Exc. de minister van financiën gemagtigd, om, bij voorkomende gelegenheden, van wege Z. M. te beschikken op alle verzoeken om concessie tot het aanleggen van openbare middelen van vervoer te water, geene stoombooten zijnde, en niet vallende in de termen der beurt-veren, maar voor welke middelen zoodanige vergunning van de zijde van het algemeen bestuur wordt vereischt; zullende de genoemde minister gehouden zijn, op die verzoeken vooraf de gedeputeerde staten der betrokkene provinciën te hooren, en daaromtrent overigens te handelen, in voege als bij de besluiten van 24 november 1829 en 31 julij 1841, ten aanzien der verzoeken om concessie, daarbij bedoeld, voorgeschreven is.

— Men verzekert, dat er steeds sprake is van de aanstaande aftreding van den baron *van Huijssen van Kattendijke*, als minister van buitenlandsche zaken, en dat Z. Exc. zou worden vervangen, door den minister van staat, baron *van Zuylen van Nyeveldt*, thans belast met de generale directie voor de zaken der hervormde kerk, enz. Men voegt er bij, dat het tot de bezuinigings-ontwerpen behoort, de beide ministeriën voor de eerediensten te doen vervallen, en de daartoe betrekkelijke zaken door eene afdeeling van het departement van binnenlandsche zaken te doen behandelen.

— Men verzekert, dat het smaldeel, hetwelk dit jaar uit ons Vaderland vertrekken zal, en waartoe het fregat *de Rhijn* onder bevel van Z. K. H. prins *Hendrik* zal deel nemen, zich naar de middellandsche zee zal begeven.

— Men wil, dat, onder meerdere bezuinigingen, die men bij de marine te gemoet ziet, ook deze behooren zou, dat de corpsen muzijk op de schepen en vaartuigen van oorlog zullen worden ontbonden.

Mengelwerk.

Engelsche volkplantingen op Borneo.

I. *Togt van* BROOKE. — *Toestand van het land.*

De Engelsche Oostindische kompagnie bezat in de vorige eeuw een etablissement op de kust van Borneo, op het eiland Balahbangan, hetwelk de sultan van Borneo in 1775 aan eenen Engelschen scheepsdoctor uit dankbaarheid had afgestaan; zij behield het echter slechts zestien jaren en gaf het toen op, dewijl het behoud haar te kostbaar viel door de zeeroovers uit de Sulu-eilanden, welke de Noordkust van Borneo afloopen. Sedert dien tijd heeft de kust van dat eil[and] eenen zeer slechten naam gehad en de handel met [de]zelve bleef bijna uitsluitend in handen van de H[ol]landsche etablissementen van Pontiana en Sambas [en] in die der Bugis-kooplieden, die Sincapore bezocht[en]. Eenige Engelsche schepen en reizigers hebben van t[ijd] tot tijd het eiland bezocht, maar er geen blij[vend] etablissement gesticht. Verscheidene omstandigh[eden] echter, hebben in de laatste tijden de oogen van E[n]geland op dit punt gevestigd, bovenal het nadeel[ig] verdrag met de Nederlanden, waarbij zij van al[le] volkplantingen op de ten zuiden der linie gelegen Molukken afgezien hebben. Onder dit verbod val[t] Borneo niet, dewijl de linie het in twee gelijke dee[len] snijdt, zoo dat in ieder geval het Noordelijk dee[l] voor Engelsche koloniën open staat. Het ontdekke[n] van uitgebreide steenkolenmijnen op den Noord-Ooste[lijken] uithoek is voor hen een groot lokaas tot he[t] vestigen eener volkplanting, daar ééne stoomboot bete[r] dan twaalf oorlogsschepen de zee van roovers zuiveren kan. Nu is voor omstreeks vier jaren een rijke, jong man, BROOKE genaamd, op een aan hem toebehoorend jagt uit Engeland naar Oostindië gevaren, met he[t] doel om de Molukken, met betrekking tot hunnen han[]del en hunne beschaving, naauwkeurig te leeren ken[]nen, en sedert heeft men in de dagbladen van Sincapore gezien, dat hij op de Noordkust van Borneo een[e] volkplanting vestigen wil. Achttien maanden geleden is hij te Sincapore terug gekomen, heeft zijn jag[t] daar hersteld en op nieuw met koopwaren en gereedschappen van allerlei aard voorzien om naar Borneo terug te keeren. Men heeft onlangs eenen belangrij[]ken brief van hem gedrukt, in welken hij rekenschap geeft van zijne onderneming; wij willen er eenige uittreksels uit mededeelen.

»Gij kent, zegt hij (1) de offers, die ik mij getroost heb om dit eiland te leeren kennen en mij voor zijne ongelukkige bewoners nuttig te maken. Ik heb er alleen bij te voegen, dat, ondanks het belang, dat ik in het vestigen eener Engelsche volkplanting op dit eiland stel, het mij geheel onverschillig is, of zij onder mijn bestuur staat of niet staat; ik ben bereid om de regten en den invloed, welke ik gewonnen heb, aan ieder af te staan, die meer middelen heeft om mijn plan ten uitvoer te brengen. Mijn doel is alleen om aan de zeerooverij en aan den slavenhandel een einde te maken, die op eene schaamtelooze wijze in de na[]bijheid van drie Europesche etablissementen gevoerd wordt. Het rijk van den sultan van Borneo, dat zich over het noorden en noord-westen van het eiland uitstrekt, is, zoo als alle andere Maleische staten, in de grootste zwakte en wanorde vervallen. Kuiperijen en regeringloosheid hebben sedert twintig jaren den sultan en zijne vier ministers alleen den titel gelaten. De hoofdstad, welke vroeger 30,000 inwoners telde, heeft er thans niet meer dan 4000; de handel met China en de Europesche volkplantingen is te niet gegaan; de hoofden, welke een weinig van den mond der rivieren verwijderd leven, voeren met die van het binnenland krijg en onderdrukken de inboorlingen, zoodat zelfs de landbouw zoo geheel vervallen is, dat een land, hetwelk alles in overvloed zou kunnen voortbrengen ter naauwernood zijne kleine en steeds afnemende bevolking voeden kan. Gewoonlijk is de handel eene oorzaak van beschaving, maar in den ganschen Maleischen archipel is hij in handen der volkshoofden slechts een middel geworden van onderdrukking, en de wanorden, tot welke hij in het bestuur geleid heeft, maakt hem tot den vloek dezer landen. Hoe rijker een land in deze streken is, en hoe meer Europesche schepen het bezoeken, des te ongelukkiger worden de bewoners, die van hunne hoofden gedwongen worden om zelfs de behoefte van hun levensonderhoud na te laten, ten einde meer artikelen, voor uitvoer geschikt, te kunnen opbrengen; de hoofden verrijken zich, maar het land wordt verwoest door hongersnood, volksverhuizingen en opstanden; want de Dayak, die geen voordeel uit zijnen arbeid trekt, werkt natuurlijk alleen zoo veel als noodig is om zijnen heer tevreden te stellen en zich zelven het eenige vreemde product, dat hij noodig heeft, zout, te be[zorgen]

(1) Om de beschrijving, die BROOKE van den staatkundigen toestand des lands geeft, wel te begrijpen, moet men in het oog houden, dat de zeekust van Borneo in het bezit van Maleische veroveraars is, die de oorspronkelijke bewoners, de Dayaks, aan zich onderworpen hebben en de hunne heerschappij over deze daardoor behouden, dat zij hun den toevoer van zout afsnijden, hetwelk het binnenland niet voortbr[engt]. Eene staking van toevoer van zout gedurende twee maan[den] is gewoonlijk voldoende om de Dyaks weder te onderw[erpen].

zorgen. Ten einde een denkbeeld van deze knevelarijen te geven, wil ik alleen als voorbeeld aanvoeren, dat men van den Dayak drie of vier maten rijst voor ééne maat zout eischt, terwijl dit artikel op de markten van de kust driemaal goedkooper dan rijst is. Als nu het hoofd van den stam zijne Dayks tot hongersnood gebragt heeft, verkoopt hij hun dezelfde maat rijst weder, en eischt voor de waarde eene ropij aan rijst [illegible] centenaars antimonium, welke hij vervolgens weder voor anderhalf of twee ropijen het centenaar verkoopt. Men begrijpt ligt, dat bij zulk een stelsel aan geene verbetering van den toestand der Dayaks te denken valt, even weinig als aan verbetering van de welvaart des lands.

Het rijk van den sultan van Borneo bevat eene menigte stroomen, van welke eenige voor Europesche schepen bevaarbaar zijn; in het algemeen is de kust door Maleijers bewoond en het binnenland door Dayaks, die alleen zich in den boven beschrevenen toestand bevinden, met uitzondering van de Sereba en [illegible], twee Dayaks-stammen, welke het juk der Maleijers afgeschud hebben, zeeroovers geworden zijn en hunne strooptogten tot op de kusten van Celebes uitstrekken. Ik kan hier niet de gansche geographie des lands geven, maar wil alleen van het district van Sarawak spreken, dat mij vooral belang inboezemt. Het ligt ten noord-oosten van Pontiana, waar eene Nederlandsche faktorij is, en is door eene bergketen van dit district gescheiden; het heeft zestig Engelsche mijlen aan kusten en is omtrent vijftig mijlen lang. De rivier Sarawak vormt eene Delta met twee bevaarbare armen; de punt van de Delta, ligt omtrent twaalf mijlen binnen 's lands, van waar de rivier, omstreeks twintig mijlen lang, eenen enkelen stroom vormt en zich dan weder in twee stroomen verdeelt, die uit het gebergte ontspringen. Het land aan de kust is laag en rijk aan bosschen; dieper in het land wordt het hooger; de voornaamste bergketen is 3000 voeten hoog; de luchtstreek [illegible] hoewel er in maart en september veel regen [illegible] acht maanden lang geweest en niet ziek geworden; ik heb er drie mijner menschen verloren maar geenen ten gevolge van het luchtgestel; geen enkel geval van tropische koorts deed zich voor, en wij leden alleen aan verkoudheden en intermitterende koortsen; ook deze zijn alleen in het binnenland gevaarlijk, en te Kuching, vijf en twintig mijlen van den mond der rivier, werd er niemand door aangetast. Een vruchtbaarder grond dan deze is ondenkbaar, en zekerlijk bevat geen land grootere rijkdommen aan delfstoffen. De vlakten zijn voortreffelijk voor het bouwen van rijst, en bij de arbeidzaamheid der Dayaks en hunne liefde voor het bouwen dezer plant, zoude rijst een zeer belangrijk artikel van uitvoer kunnen worden, wanneer de boer beschermd werd. Men zou ook eenen grooten voorraad aan hout voor den scheepsbouw kunnen uitvoeren, zoo als de Chinezen in Pontiana doen, en het land kan alle producten der keerkringslanden voortbrengen. Tegenwoordig levert het was, vogelnestjes en welriekend hout; alles artikels van groote waarde te Sincapore, die men in veel grooter hoeveelheid zou kunnen verwerven, wanneer de Dayaks ze onmiddellijk aan ons verkoopen konden. Men vindt er diamanten, goud, [illegible] en antimonium. De diamanten moeten er [illegible] en van groote schoonheid zijn, en ik geloof het ook, daar de diamantsnijders uit Sembas heimelijk in het land komen en de inwoners van Banjar-Massing, welke dezen handelstak naauwkeurig kennen, verlof verzoeken om de groeven te openen. Dat er goud in overvloed is, is boven twijfel, zoo als de goede uitslag eener kolonie van 3000 Chinezen, die daar voor eenige jaren aan het graven geweest zijn, bewijst. De uitvoer aan goud uit Sambas beloopt jaarlijks 2,600,000 Spaansche daalders; maar de Chinezen beweren, dat de grond van Sarawak rijker is dan die van Sambas. [illegible] dat ik gezien heb, is slecht; men heeft mij van koper gesproken, doch ik heb het niet gezien; daarentegen is het antimonium er in grooten overvloed. De inwoners bestaan uit Maleijers, Chinezen en Dayaks. De eersten zijn niet niet talrijk, en, met uitzondering van den adel van Borneo, zeer genegen om mij te ondersteunen. De Chinezen zijn te [illegible] sterk en maken eene gemeente uit; maar eene maatschappij heeft aangenomen, om er [illegible] 3000 in te voeren wanneer men het haar toestaat. Dit volk is zoo arbeidzaam, dat het spoedig het [illegible] waar het zich in nederzet, geheel van voorkomen doet veranderen, en ik twijfel er niet aan, of [illegible] dit land spoedig doen bloeijen. De Dayaks zijn het belangrijkste deel der bevolking; zij bewonen het gebergte, en vlugten bij de geringste aanleidingen in ongenaakbare schuilhoeken. Zij zijn arbeidzaam, zachtaardig en zoo eerlijk, dat ik nimmer van diefstal heb hooren spreken; zij leven vreedzaam met elkander, huwen slechts eene vrouw en behandelen haar goed. De verhalen, omtrent hunne wildheid verspreid, zijn overdrijvingen van de daden, door eenige zeeroovende stammen der kusten verrigt. Ongelukkig zijn zij zeer arm en vermindert hongersnood hun getal zeer. Dit bedraagt in het district van Sarawak omstreeks 10,000 zielen; het zou echter spoedig toenemen wanneer zij beschermd werden tegen hunne vijanden; zij zouden ligt te bekeeren zijn, want zij zijn bijna in het geheel niet bijgeloovig maar men moet beginnen met hen uit hunne ellende te verlossen. De Maleijers zijn in het bezit van het monopolie van den handel met de Dayaks, en koopen het was, de vogelnestjes, enz. van hen voor eenen prijs, dien zij zelve vaststellen, en die nimmer een vijfde der waarde te boven gaat, terwijl de Dayak het regt niet heeft om eenen anderen prijs te bepalen of naar eenen anderen kooper rond te zien. Verder belastten de Maleische hoofden ze indirect nog, dat tot de grootste [illegible] leidt; bij voorbeeld, de Maleijer zendt aan het hoofd van eenen Dayakstam eenen ijzeren stang, met bevel om die voor 3 of 4 p. st. te koopen. Deze kan dit niet weigeren; evenzeer een tweede en derde, tot dat hij zeker is, dat de Dayak niet meer betalen kan. Op die wijs berooft men hen van al hunne bezittingen tot zelfs van de rijst, welke zij tot hun onderhoud behoeven, en gebruikt ze dan in de antimonium-mijnen of tot anderen zwaren arbeid. Weigeren de Dayaks dit, of valt het eenen Maleijer in, hen op eene andere wijs te kwellen, — zoo grijpt men den stam aan, plundert hem en verkoopt de vrouwen en kinderen; dit geschiedt zonder gevaar voor de Maleijers, want zij gebruiken daartoe de zeeroovende stammen van Sesebas en Sakarran, aan welke zij eenige met geweren gewapende soldaten medegeven. Van de twintig stammen, die onder den sultan van Borneo staan, heeft meer dan de helft een groot gedeelte hunner vrouwen en kinderen verloren. Het hoofd van eene dezer stammen, welke tweehonderd leden verloren had, die als slaven naar Sadong verkocht waren, deed mij een treurig verhaal van hunnen toestand, en ik ben tegenwoordig aan het onderhandelen om ze te laten teruggeven. Eenige maanden geleden noodigden eenige Maleische hoofden van Borneo, eene groote bende Dayaks van Saharran uit, om met hen de Dayaks aan de rivier van Borneo te plunderen, juist toen ik met mijn jagt, *de Royalist*, aankwam; ik vond reeds 120 oorlogsbooten met 3000 man verzameld. De sultan MUDAH HASSIM was zoo verschrikt, dat hij zich in zijn serail opsloot; en men wilde mij bedriegen door mij te zeggen, dat de booten de rivier niet konden opvaren: doch op zekeren morgen waren zij echter vertrokken. Ik liet terstond mijne kanonnen laden en mijne booten uitrusten, en verklaarde, dat ik niet alleen de bende aantasten zoude, maar ook mijn verhaal op de Maleische hoofden nemen zoude. Na veel uitvlugten zagen zij den volgenden dag van hun plan af en zonden de oorlogsbooten weg, doch korten tijd daarna verbrandden zij het dorp Somper, bragten 40 mannen om en verkochtten even veel vrouwen en kinderen in slavernij. Ik heb een jaar onder dit onderdrukte volk geleefd en het, zoo veel ik kon, verdedigd; thans kom ik voor hen de edelmoedigheid mijner landgenooten inroepen."

Schadelijke Rupsen.

In een berigt uit Leeuwarden, overgenomen in de *Provinciale Groninger* en *Groninger Couranten* van 20 juni 1843, komt het een en ander voor over schadelijke rupsen, welke in de Grietenij Wonseradeel, in Friesland, veel verwoesting in de graslanden aanrigten, en welke in dat berigt voor dezelfde rupsen schijnen gehouden te worden als die, welke onder Garmerwolde, in de provincie Groningen, nadeel hebben te weeg gebragt. Er bestaat hierbij echter eene verwarring van *verschillende* diersoorten, welke ik hier wel moet aanduiden, omdat men uit de door mij medegedeelde beschrijving van den landbouw te Nieuw-Scheemda door C. J. [illegible], heeft opgemaakt, dat, als middel tegen bovengemelde rupsen, het digter en vaster maken van den grond dienstig zoude wezen.

Dit is echter nooit door ons opgegeven als middel tegen *rupsen*. In de aangehaalde beschrijving van den landbouw te Nieuw-Scheemda, in het (Haarlemsche) *Tijdschrift voor Nijverheid*, wordt niet gesproken van *rupsen*, maar wel van "de *ritnaald* (Tipula?), *hamel* (*emel* of *Tipula oleracea?*)," dat zijn in den grond levende wormen of maskers van soorten van langbeenige muggen of *langpooten* (*Tipula*), onder bovengenoemde namen als zeer schadelijk ongedierte, die dikwijls "*vreterij*" in den grond veroorzaken, bij onze landlieden welbekend en waartegen sommigen bovengenoemd hulpmiddel aanwenden, om dezelve eenigzins te verminderen; terwijl men er nog niet in geslaagd is, een middel tot derzelver algeheele uitroeijing te vinden.

De *rupsen* daarentegen, welke in de *Heidenschap*, onder *Garmerwolde*, het grasland benadeeld hebben, waren werkelijk *boven* den grond levende rupsen, die ik door deskundigen als de rupsen van een' nachtvlinder, *Noctua radiata*, heb hooren noemen, en die dus niet de uit *Nieuw-Scheemda* door C. J. GEERTSEMA genoemde soorten niets gemeens hebben.

De uit Friesland genoemde soorten schijnen, volgens de bijgevoegde benamingen *Tipula oleracea* of *Tipula pratensis*, tot de eerstgenoemde soorten en dus niet tot de *rupsen* te behooren.

Men ziet, dat er nog wel eens behoefte is aan de regte kennis van de *Natuurlijke Historie* in toepassing op de *Landhuishoudkunde*.

Groningen, H. C. VAN HALL.
20 junij 1843.

Ingezonden stukken.

Promotie.

Promotie wordt in de gewone manier van spreken meestal verstaan in den zin van bevordering, van vooruitgang; 't woord promotie, evenwel, vertaald naar de oorspronkelijke beteekenis van 't substantivum *motie* en de praepositie *pro*, is niets anders dan *voortbeweging*; beweging dus van eene plaats naar eene andere, en men gebruikt promotie derhalve ten onregte uitsluitend voor *bevordering* of *vooruitgang*, daar het woord, slechts *beweging* aanduidende, voor *voor-* zoo wel als voor *achteruitgang* kan gebezigd worden. Wij zullen het woord in deszelfs meest juisten en niet in deszelfs geusurpeerden zin gebruiken.

Er zijn *twee* promoties, promotie, namelijk, naar voren of naar achteren, naar boven of beneden. De *species* der promotie zijn legio en dat spreekt van zelf; de omstandigheden der verschillende menschenkinderen hier op aarde zijn zóó verschillend, ... dat zij alle van elkander verschillen, hetgeen in het oog springt, zoodat het geen betoog behoeft. Dat [illegible] zaam verschil brengt het eindeloos onderscheid der promotie-soorten te weeg, hetgeen het volgende zal bewijzen.

Is iemand, bij voorbeeld, klerk op een kantoor der Nederlandsche stoomboot-maatschappij, dan kan hij promoveren van klerk tot misschien aandeelhouder, of tot kapitein eener boot, dat is dan *vooruitgang*; eenmaal kapitein, kan hij, drentelende op het dek, per abuis in den verslindenden stroom neêrtuimelen, dus gepromoveerd raken tot den Orcus van de bedding der rivier; dat is dan *achteruitgang*, of, meer eigenlijk, *ondergang*.

Een jongen van 17 lentes, een jeugdig meibloedje, kan, van latinist op 't gymnasium, promoveren naar de akademie; in zijne opgetogenheid noemt hij dit *vooruitgang*, ofschoon velen aan de hoogeschool achteruitgaan; maar de benaming hoogeschool doet anders reeds aan opklimming denken; nu, het zij dan vooruitgang; hij tracht, na een paar jaren slenterens door de Elysésche velden van Apollo, Venus, Baccus en dergelijke afgoden meer, een of ander examen te doen; de faculteit houdt hem echter ongelukkigerwijze

Voor een uil! Atque igitur,
Jeroenius non admittitur.

— — druipstaartende verlaat hij het akademie-gebouw, en gaat hij, met een fijn diner in zijn hoofd en een verwensching in zijn mond, naar zijne kamer terug, dat is dan *teruggang*.

Een dergelijk jeugdig persoon, maar een genie, een tweede DE GROOT, of een vijf-en-twintigste VAN HALL, kan van niets, bijvoorbeeld, van *petit-maître*, *subito ortâ amicitiâ*, promoveren tot afgevaardigde van *China*; dat is, geloof ik, promotie bij [illegible] mendheid; de Chinezen, die even wonderlijke [illegible] en lusten er op nahouden, als de Utopiaansche ministers, kunnen zich echter soms met zulk een jeugdig geniaal product van den kouden, waterachtigen bodem van Kakotopië niet vereenigen, en zenden, ligtelijk zoo'n

Nieuwbakken diplomaatje
Naar huis weêr met papaatje.

Beiden gaan naar Kakatopië terug, om er hunne

elegiën en jeremiaden te kweelen met de zanglustige kikvorschen in de *Modder*poelen der Kakotopische provincie *Malaise;* dat is dan *teruggang.*

Van schier vergeten en onbekenden burger, vergeten en onbekend althans in de politieke wereld, kan men plotseling verheven worden en opklimmen tot, bij voorbeeld, *minister;* dat is dan opklimming en vooruitgang? O! mogten wij het geluk hebben, onze nieuwsgierige vraaglust met een verblijdend »ja!" te kunnen bevredigen. Ja, die opklimming is verheffing, die verheffing promotie, die promotie is verregaande promotie, — maar, juist om den aard dier soort van promotie noemen wij haar geen *vooruitgang*, maar *achteruitgang.* Juist om de duizelige hoogte, waartoe een minister opstijgt, en om de zekere waarschijnlijkheid, dat een man uit de lucht, of uit de hoofdstad, gegrepen en op den ministers-zetel geplaatst, spoedig, ten ware er een wonder gebeurde, zelf duizelig, verward, onpasselijk worden moet, juist daarom noemen wij die promotie eene *negatieve* promotie; daarbij hoe hooger de vlugt, hoe dieper de val! Wilt gij een bewijs, lezer? welnu, mogen wij u dan de kortstondige grootheid van onzen minister van financiën herinneren? Jammer, dat er aan sommige zaken hier op aarde niets te veranderen valt, dat er voor sommige kwalen geen kruid gewassen is. Het akelige *funus*, laatstleden zaturdag, den 17den juni, in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over den Nederlandschen COLBERT gehouden, bewijst mede voor onze stelling; maar de opregtheid gebiedt er eene vereerende vermelding bij te voegen. De een, namelijk, promoveert tot het leven, de ander tot den dood; maar de een doet het zus, de ander zoo; de heer ROCHUSSEN promoveerde tot het bezit der ministeriële portefeuille, en men hief hymnen aan bij zijne promotie. De heer ROCHUSSEN nam uit discreten dwang zijn ontslag, en promoveerde tot diplomaat. Hij moge dus voor het welzijn van Neerlands financiën levend gestorven zijn, hij is slechts *schijndood*, want voor de diplomatische betrekkingen en belangen van het vaderland treedt hij een nieuw leven in. Dood voor de financiën, herleeft hij voor de diplomatie. En dat Zijne Excellentie het in den benaauwden kring der Kamers niet uithouden kon, dat het hem daar te benard, te eng was, — wij gelooven het harteltjker, zekerder dan iemand; breng een wuften, fladderzieken, tengeren vlinder in een vertrek, waar walmen smooks en rooks de lucht verpesten, de ademhaling belemmeren, en gij zult het week-gevoelige beestje spoedig op den een' of anderen stoel vinden zieltogen en snakken naar versche lucht; zóó ook.....

't Kruipend rupsje, moê gekropen,
Met getobd in de d'enge cel,
Brak zijn kluisje fladd'rend open,
Klapwiekte uit de dorre schel.
Hooger vliegt het, hooger wiegt het,
Aardschen druk en damp ontvlugt.....

Eene promotie, (eene *positieve*, als wij ze zoo noemen mogen) is veelal vergezeld van gejuich en gejubel.

Eene *negatieve* meestal van tranen en gehuil. In de zitting van meergemelden fatalen zaturdag viel een stortregen van tranen, rolde een rommelende donder van gehuilebalk en gesnik; alles... van wege de droefheid over het afsterven van den grooten financier; niet onbeklaagd dus, niet onbeweend, maar teruggewenscht, met treur-muzijk ging de heer ROCHUSSEN in eene betere (?), de diplomatische, wereld over, en natuurlijk, dat men de trompet van rouw stak bij dat treurig sterfgeval; want

Nur das gemeine geht klanglos zum Orcus hinab,

zegt SCHILLER, en die wist het beter dan wij.

Ten slotte, lieve heeren! die U, tot duf en suf wordens toe, afpijnt over den dood des heeren ROCHUSSEN, weest gelaten in hetgeen het *fatum* over Neêrland beschikt heeft. Wenscht hem niet terug den gepromoveerden diplomaat, en laat hem in hoogere sferen zweven. Of ziet gij hem niet in de fijne lucht der diplomatie rondfladderen? Ziet!

Ziet! daar zweeft hij, ziet! daar leeft hij,
Zat gespeeld in lager lucht...

O! benijdt hem de rustige gemakkelijkheid niet, waarmede hij zich door het diplomatische zwerk beweegt, noch de gelouterde atmosfeer, die zijnen longen, geprangd door de stiklucht der parlementaire vergaderzaal des lands, de gewenschte ruimte en wijdte geven, om met kracht en klem het *Iô Paeân* te kunnen aanheffen over den ongekenden bloei en luister, die hij zijn vaderland heeft doen ondervinden.

Hoe zal, hoe kan hij thans uit de hoogte laag neêrzien op de dagbladschrijvers en bedilzuchtigen in den lande, en zijne zegenende vlerken liefdrijk uitslaan over de dierbare redactie van het *Nieuwsblad*, dat, in zijne lijkrede op den minister, hem hatelijk en satirisch de leus in den mond legt »doe wel en zie niet om." Foei *Nieuwsblad!* herinnert gij u niet den hedendaagschen uitleg dier spreuk, te vinden in den *Arnh. Courant* van 13 april jl.? Met welke zelfvoldoening zal nu de ex-minister zich, in zijne steile en trotsche vlugt, zat turen aan den glans en den gloed van den gouden eere-zuil, dien het dankbare vaderland hem zeker binnen kort stichten zal! Weeklaagt dus niet meer, diepgetroerde lijkredenaars! Bedwingt uwe tranen, en.. ja, zeggen wij het den dichter na!

Heeren! »*Droogt uw' natte wangen,*
Tuurt niet op den dooden pop;
't Vlindertje is niet meer te vangen,
Blijft niet aan zijn webje hangen.
's Hemels eng'len vingen 't op!" (1)

Nederland! wees gelukgewenscht met de promotie van den heer ROCHUSSEN!

De ci-devant Atlas veranderd in ministermaker.

Hij, die het ministerie vormde, die den heer VAN HALL tot de portefeuille bragt, is afgetreden. Wij zien hem vervangen door den heer ridder VAN DER HEIM VAN DUIVENDIJKE. De vraag ontstaat onwillekeurig, wie is de man, die dezen nieuwen minister tot die waardigheid gebragt heeft? Zoude de heer VAN DER HEIM daartoe directelijk *démarches* bij den koning hebben aangewend? Wij willen niet gaarne van iemand zoo weinig modestie vooronderstellen. De heer ROCHUSSEN zal bij zijne aftreding geenen successeur aan den koning aangeboden hebben; wij gelooven gaarne, dat hij zich, bij het voornemen om zijne portefeuille neder te leggen, met de keus van eenen opvolger niet zal bemoeid hebben. Wij weten, dat de heer ROCHUSSEN, als minister van financiën, vervangen is door den heer ridder VAN DER HEIM VAN DUIVENDIJKE, doch wij kennen den persoon nog niet, die hem als minister-maker is opgevolgd. Laat ons nagaan, wie dit zijn kan, en bij de ontdekking hiervan, is onze vraag opgelost, wie den ridder VAN DER HEIM VAN DUIVENDIJKE tot minister maakte. Of zoude het ook gemakkelijker vallen, om den tegenovergestelden weg in te slaan, en ons de zaak zóó voor te stellen: »Wie heeft den ridder VAN DER HEIM tot minister gemaakt?" en zoo wij het antwoord op deze vraag kunnen geven, zoo hebben wij den opvolger van den heer ROCHUSSEN, als ministermaker, gevonden. Hij, die een weinig met de Haagsche wereld bekend is, weet, dat de heer VAN DOORN VAN WESTCAPELLE, om wederom eene der portefeuilles meester te worden, zich diep voor den heer ROCHUSSEN boog; dat hij bij hem dineerde, en zich op allerlei wijze aangenaam maakte bij den minister-maker. De portefeuille van buitenlandsche zaken konde alle dagen vacant komen; dat zoude een kolfje naar de hand van den vorigen atlas zijn. Nu krijgt de heer ROCHUSSEN de nederlaag en moet aftreden; hem te vervangen, zoude de heer VAN DOORN niet op zich willen nemen; ook is de tijd nog niet gunstig, om wederom op het tooneel te verschijnen, doch den heer ROCHUSSEN als ministermaker op te volgen, — dat is juist, wat hij verlangt. Weinige liefhebbers voor de vacante portefeuille zich opdoende, is de koning verheugd, iemand te vinden, die zich de benoeming wil laten welgevallen; eene kleine indirecte *démarche*, en de zaak is in orde. De heer VAN DOORN, die nog al gezegend is met slimheid, biedt zijnen neef (van den kant zijner eerste, en van dien zijner tegenwoordige vrouw) tot minister van financiën aan. De zaak wordt geklonken, en de heer VAN DOORN ziet zijne hoop, om eenmaal weder minister te worden, verlevendigen, want, wanneer eenmaal het ministerie, door hen, welke hij tot de portefeuille bragt, zal zamengesteld zijn, dan zal het, bij gelegenheid, voor den vorigen atlas gemakkelijk zijn, ook wederom als minister, onder de aan hem dankverschuldigden, op te treden.

(1) TOLLENS, bij het lijkje van een kind.

Advertentiën.

Waterhoogte te Arnhem.

Den 26 Juni 3 El 0 Palm 3 Duim; gew. 0 Duim; gev. 0

Beursberigt

Effecten-societeit, ten half 5 ure,

Zondag, 25 juni.

Integralen $2\frac{1}{2}$ pCt. $53\frac{5}{8}$, $\frac{9}{16}$. Handelmaatschappij $133\frac{3}{4}$, 134. Ardoins $17\frac{13}{16}$, $\frac{3}{4}$. Dito 3 pCt. $27\frac{1}{2}$.

Van binnenlandsche fondsen waren heden Integralen onveranderd en aandeelen Handelmaatschappij weder tot lagere koersen aangeboden.

Spaansche waren, ten gevolge van de lagere komende prijzen van Parijs en Antwerpen, alhier gedrukt.

Te Arnhem, bij C. A. THIEME, Boekdrukker.